

7K MODELIGA ASOSLANGAN PEDAGOGIK MEXANIZM VA UNI AMALGA OSHIRISH TEXNOLOGIYASI

Joldasbaeva Ayjamal Rustembay qızı

Ingliz tili fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada 7K modeliga asoslangan pedagogik mexanizmning nazariy asoslari hamda uni ta'lim jarayonida amalga oshirish texnologiyasi yoritilgan. Shuningdek, modelning tarkibiy komponentlari, ularning o‘zaro integratsiyasi va bo‘lajak pedagoglarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishdagi o‘rni tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: 7K modeli, pedagogik mexanizm, ta'lim jarayoni, kompetensiyaviy yondashuv, kreativlik, tanqidiy fikrlash, kommunikativ kompetensiya, hamkorlik, raqamli savodxonlik, pedagogik texnologiya.

So‘nggi yillarda dunyo ta'lim tizimida yuz berayotgan tub o‘zgarishlar pedagogik faoliyatni tashkil etishning yangi mexanizmlarini ishlab chiqishni taqozo etmoqda. Raqamli transformatsiya, sun‘iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi, ochiq ta'lim resurslarining kengayishi hamda kompetensiyaviy yondashuvning ta'lim amaliyotiga izchil tatbiq etilishi natijasida pedagogning kasbiy faoliyatiga qo‘yiladigan talablar ham yangi bosqichga ko‘tarildi. Zamonaviy o‘qituvchi endilikda nafaqat o‘z fanini mukammal bilishi, balki ta'lim jarayonini ilmiy asosda loyihalashi, innovatsion metodlarni qo‘llashi, ta'lim oluvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishi hamda raqamli texnologiyalar yordamida samarali ta'lim muhitini yaratishi lozim. Shu sababli bo‘lajak pedagoglarda XXI asr kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik modellarni amaliyotga joriy etish ilmiy-pedagogik tadqiqotlarning ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Shunday zamonaviy yondashuvlardan biri 7K modeli hisoblanadi. Ushbu model pedagogik faoliyatni kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etishga xizmat qilib, pedagogning kreativ fikrlashi (Creativity), tanqidiy tahlil qila olishi (Critical Thinking), samarali muloqot madaniyati (Communication), hamkorlikda ishlash kompetensiyasi (Collaboration), kasbiy kompetentligi (Competence), madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi (Cross-cultural Competence) hamda raqamli savodxonligini (Computer/Digital Literacy) uyg‘un rivojlantirishni nazarda tutadi. Mazkur kompetensiyalar o‘zaro integratsiyalashgan holda pedagogning kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi[1].

Pedagogik mexanizm tushunchasi pedagogik tizimning maqsad, mazmun, metod, shakl, vosita, monitoring va natija kabi tarkibiy qismlarining o‘zaro uyg‘un faoliyatini ta‘minlaydigan yaxlit tizim sifatida talqin etiladi. Ilmiy adabiyotlarda pedagogik mexanizm shaxsni rivojlantirishga yo‘naltirilgan ichki va tashqi omillarning uzviy bog‘liqligi hamda ularning muayyan texnologiyalar orqali amalga oshirilishi sifatida izohlanadi. Shu nuqtai nazardan 7K modeli asosidagi pedagogik mexanizm pedagog faoliyatini zamonaviy kompetensiyalar negizida tashkil etishga xizmat qiladigan innovatsion didaktik tizim

sifatida qaraladi.

Pedagogik loyihalash va kompetensiyaviy yondashuv masalalari ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Jumladan, V.P. Bospalko pedagogik texnologiyani oldindan loyihalashtiriladigan va kafolatlangan natijaga yo‘naltirilgan tizim sifatida tavsiflaydi. Olimning fikricha, pedagogik faoliyat samaradorligi ta‘lim jarayonining qanchalik puxta loyihalashtirilganligiga bevosita bog‘liq[2]. Mazkur qarash bugungi kompetensiyaviy ta‘lim konsepsiyasida ham o‘z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

M.V. Klarin pedagogik texnologiyani pedagog va ta‘lim oluvchi faoliyatining izchil tashkil etilgan modeli sifatida izohlaydi. Uning tadqiqotlarida o‘quv jarayonining barcha elementlari – maqsad, mazmun, metodlar, vositalar va baholash mexanizmlari yagona tizim asosida tashkil etilishi zarurligi asoslab berilgan. Bu esa zamonaviy pedagogik mexanizmlarni ishlab chiqishda metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Pedagog olimlar pedagogik texnologiyalar, kasbiy kompetentlik hamda innovatsion ta‘lim metodlarini rivojlantirish bo‘yicha muhim ilmiy tadqiqotlar olib borganlar. Ularning ilmiy qarashlarida pedagogning kasbiy tayyorgarligi nazariy bilimlar bilan cheklanmasdan, amaliy kompetensiyalar, innovatsion faoliyat, refleksiv tahlil va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish ko‘nikmalari bilan uzviy bog‘liqligi ta‘kidlanadi[3].

UNESCO hamda OECD ekspertlari tomonidan ishlab chiqilgan zamonaviy ta‘lim konsepsiyalarida XXI asr kompetensiyalarini shakllantirish ta‘lim sifatini oshirishning asosiy sharti sifatida baholanadi. Mazkur hujjatlarda kreativ fikrlash, tanqidiy tahlil, kommunikativ madaniyat, hamkorlikda ishlash hamda raqamli savodxonlik global mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassis tayyorlashning asosiy omillari sifatida e‘tirof etilgan. Aynan shu jihatlar 7K modelining ilmiy-metodologik asosini tashkil etadi[4].

Yuqoridagi ilmiy qarashlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, 7K modeli alohida kompetensiyalar yig‘indisi emas, balki pedagogning kasbiy faoliyatini kompleks rivojlantirishga xizmat qiluvchi yaxlit pedagogik mexanizm hisoblanadi. Modelning barcha komponentlari o‘zaro integratsiyalashgan holda faoliyat yuritgandagina ta‘lim jarayonining sifati va samaradorligi ta‘minlanadi. Shu sababli mazkur modelni pedagogik oliy ta‘lim jarayoniga tatbiq etish bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. Paris: UNESCO Publishing, 2021. – B. 48–56.
2. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – Москва: Педагогика, 1989. – С. 18–29.
3. Muslimov N.A. Kasbiy kompetentlik va pedagogik faoliyat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014. – B. 37–45.
4. OECD. The Future of Education and Skills: Education 2030. Paris, 2019. – P. 15–27.